

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ФОЛЬКЛОР І ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Вступ

Натхненна праця, творчий порив, самовіддане служіння рідній культурі і мистецтву особливо потрібні задля збереження і примноження нетлінних культурно-мистецьких надбань нашого народу, задля утвердження усього кращого, створеного людством упродовж віків.

Зміни у сучасному житті та нові орієнтири вибору напрямку художнього розвитку створили реальні передумови для збереження і розквіту, а також відродження українського народного мистецтва, фольклору. В скарбниці народної творчості століттями зберігаються самобутні традиції народного виконавства, яке прагнуть опанувати нові покоління людей.

За умов, коли люди жили патріархальною общиною, фольклор був майже єдиною формою зосередження естетичного, морального, звичаєвого, педагогічного досвіду народу. В останні десятиліття провідне місце в культурному житті займають література, професійне і самодіяльне мистецтво. Відповідно у побуті людей зменшилася роль колишніх фольклорних традицій.

Проте зменшення ваги фольклору у побуті не означає звуження його значення у культурі. Навпаки: ніколи ще пропаганда фольклору і фольклорного виконавства, насичення фольклором літератури, музики, театру, кіно, естради не досягали такого рівня, як у сучасну епоху. Сьогодні фольклор все більше переступає межі побуту і вливається в загальнокультурне та мистецьке життя. Використання фольклору поза селянським побутом, у багатьох сферах життя і культури надзвичайно поширилося у всьому світі з середини ХХ ст. Це явище дістало назву «нової фольклорної хвилі». У зв'язку з цим з'явилася необхідність ці нові явища відрізнити від фольклору в термінологічному плані. У цьому розумінні і вживається зараз слово «фольклоризм».

Фольклор, а зокрема пісенна народна творчість як вид духовної культури народу, стали важливим джерелом творчої діяльності хорових колективів, вокальних ансамблів та фольклорно-етнографічних гуртів.

Природно, що найбільше місце фольклор займає у хоровому мистецтві — особливо у вигляді обробок народних пісень, до яких звертається у своїй творчості майже кожен композитор. Особливу увагу привертає творчість М. Лисенка, М. Леонтовича, П. Козицького, Б. Лятошинського, Є. Козака, М. Колесси.

Чудові зразки народнопісенного мистецтва впливають на слухачів і виконавців: розвивають почуття національної гідності, виховують бережливе ставлення до народних традицій, формують художню уяву та естетичний смак.

Надзвичайно важливе місце займає фольклор у культурно-освітній та музично-концертній роботі.

Обнадійливою є діяльність науково-етнографічних ансамблів. Перше завдання — це концертна пропаганда фольклору з його інтерпретацією в науково-достовірних (необроблених) формах. Друге завдання передбачає збереження традицій народного виконавства як культурно-історичної цінності.

Участь в такому ансамблі вимагає неабияких здібностей, гнучкості у роботі, природності в поведінці, вміння перевітлюватись, переходити на різні виконавські стилі.

Фольклор — це проблемне наукове питання, яке стоїть перед усіма, хто тією чи іншою мірою має справу з народним мистецтвом, вивчає та популяризує його.

Вище училище культури є осередком, творчою лабораторією, де акумулюється і досліджується фольклорний матеріал. Впровадження в побут, вивчення та популяризація народних традицій, оволодіння студентами практичними навичками організації та проведення репетицій, збору та запису фольклору, відтворення специфічної народної манери співу — основна мета занять предметів «Розшифровка народних пісень» та «Фольклорний ансамбль».

Найскладнішим у роботі з фольклорним ансамблем, на нашу думку, є відтворення автентики. А якщо говорити про інноваційні форми роботи, то це поєднання автентики з сучасною інструментальною електронною музикою. Задля ефективної організації роботи фольклорного ансамблю розроблена навчальна програма; тематичний план містить такі підрозділи: «Стрілецькі пісні», «Лемківські пісні», «Коломийки».

У навчальних закладах створюються відповідні умови для творчої роботи ансамблю. Співпраця з інструментальним ансамблем народної музики урізноманітнює і збагачує колоритність виступів.

Система звичаїв, обрядів, традицій будь-якого народу — це результат його виховних зусиль упродовж багатьох віків. Сьогодні, коли з усією гостротою стоїть проблема залучення молодого покоління до традиційної народної культури, виникає потреба розуміння її як живої реальності, яка впроваджується в побут, у життя.

В наш час відроджуються, повертаються із забуття українські народні звичаї, традиції, обряди. Молоде покоління духовно зубожіло, воно повинно вивчати культурну спадщину своїх дідів і прадідів, черпаючи з неї все найкраще.

Відроджується суверенна Україна, і ми повертаємося до золотої духовної скарбниці, розуміючи, як мало ще нами зроблено, щоб передати молодому поколінню відомості про українську обрядовість та звичаєвість. Поглиблено вивчаючи народні звичаї та обряди, маємо унікальну можливість виховувати і навчати дітей, юнацтво і молодь на ґрунті етнопедагогіки.

Отже, «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине...» — пророчі слова Великого Кобзаря немов звернені до нашого сьогодення.

Переконані, що народне мистецтво — невмируще, вічне! Ми пишаємося тим, що леліємо нашу пісню, нашу думу, є життєдайним джерелом передачі народного мистецтва в усі прийдешні покоління й віки.

*Виннічик М.І.,
заслужений працівник
культури України,
директор Тербовлянського
вищого училища культури*

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ — РАДІЄ ВЕСЬ СВІТ

*Сценарій
театралізованого різдвяного концерту*

*Укладач:
викладач-методист
Теребовлянського вищого училища культури
Якібчук Я.М.*

Сцена святково прибрана.

Висвітлюється напис: «Христос Рождається».

На накритому скатертиною столі стоять макітра, пампушки, солодоці.

Звучать церковні дзвони (або дзвоники). Відкривається завіса.

На сцені чоловічий хор. Виконується «Отче наш».

На сцену з різних боків виходять господар та господиня.

- Господар.** Христос Рождається!
- Всі.** Славіте Його!
- Господар.** Ми прийшли Вас привітати
І про свято розказати,
Про свято Різдво Господнє
Розповімо Вам сьогодні.
- Господиня.** У вертепі в Вифлеємі
Породила Діва Сина,
І Христом його назвала,
У ясельцях колисала.
- Господар** По всій Україні пісня гомонить,
Христос родився — радіє весь світ!
Вся наша країна його прославляє,
Слава Україні! Христос ся рождає!

Коляда «По всьому світу».

- Віншувальник 1.** Зичимо тобі, пане господарю,
Щобись був, як пан важний і поважний,
Перед панами, перед князями
І перед нами, молодцями.
- Віншувальник 2.** Дай вам, Боже, щоб все було гоже
На Новий рік і на довгий вік.
Щоб вам зоря сіяла в Новім році,
Щоб вам було добро на кожному кроці.
- Віншувальник 3.** Вінчую вас в коляді:
Проживайте в гаразді
Без клопотів, без біди
До другої коляди.

Коляда «Чудесна зірка».

- Читець.** Коли засвітяться яскраво
Над Тербовлею зірки,
Із Вифлеємською зізодою

До нас прийдуть колядники.
Аж затрясуться в хаті стіни
(Які альти, які баси...)
У грудях серце затріпоче.
Давно було. Старі часи...
Ідуть від хати і до хати,
Тільки дзвіночок дзень-дзелень,
І навіть у хліві худоба —
Не та, що кожен будний день.
Якась слухняна і ласкава,
Як ті овечки та осел,
Що зачаровано стояли
Біля Ісусових ясел.
І житній хліб під образами,
Під ним у горщику кутя,
Пахучий хліб, як наша юність,
Якій немає вороття.
Парує на столі вечерея,
Великий маківник-пиріг,
І навіть котик зліз із печі
І радо треться біля ніг.
Таке ніколи не присниться
Сьогодні нашим молодим,
А втім...
Вже знову колядують,
Як це робили з давніх пір:
Ідуть з Вертепом і Звіздою
Селом вечірнім з двору в двір.
І радісно, що не засохла,
Не поламалася та віть,
Що виплекав собі на радість
Народ наш упродовж століть.
Бо невмируще гарне дійство
І житиме воно віки,
Ви чуєте, вже дзвоник близько —
До нас ідуть колядники!

Коляда «Чути дзвінок».

Господиня. Саме слово «коляда» походить від назви нового року римлян. Ця чужа назва пов'язана із слов'янським святом зимового повороту сонця і перейшла у наше зимове новоріччя.

Цілком можливо, що наші предки разом із назвою «коляда» та деякими звичаями запозичили від греків та римлян ще щось із мотивів величальних новорічних пісень ще до прийняття християнства.

У нас в Україні слово «коляда» має три значення. Перше: Коляда — це різдвяні свята: «Будьте здорові з Колядою». Друге: коляда — це величальна пісня, яку співають під час різдвяних свят: «Пустіть до хати, будемо Вам коляду співати».

Трете: коляда — винагорода за величальну пісню: «Он і пан іде, коляду несе: корбка вівса, зверху ковбаса!»

Найбільш уживане слово «коляда» саме у другому значенні. Це насамперед величальна пісня Христу, оспівування його народження, прекрасний різдвяний обряд.

Ймовірно, що старослов'янські новорічні пісні в нас називалися щедрівками. Ця назва має зв'язок із щедрим, тобто багатим, вечором, що замикає різдвяний цикл празників, з такою щедрістю, багатством і достатком, який напроорокують колядки і щедрівки в побажаннях для господарів, їхніх дітей і родин.

Заздравний стан, бадьорий, світлий настрій, святково-романтична піднесеність колядок над буденною прозою життя забезпечили їм стійку популярність і народну любов.

Колядують в Україні діти, дорослі, парубки та дівчата, а в Галичині колядують і газди. Але першими по всій Україні ідуть колядувати діти. Поколядують, повінчують, щоб господарі в щасті і здоров'ї других свят дочекали і многа літ прожили, а вдячні господарі обдарують їх, хто чим може.

Отож з Колядою, дорогі друзі!

Вінчуємо Вас цими святами, щоб в щасті і в здоров'ї їх перепроводили, до Нового Року дочекали, від Нового Року до Богоявлення, від Богоявлення до Воскресіння, від Воскресіння до ста літ, доки вам Господь призначив вік!

Коляда «Добрий вечір тобі, пане господарю».

Діти.

Ісусику любий, Ісусику милий,
Вже ангели в небі зірки засвітили.
Ніч темна надходить,
І всі ми в полоні
До тебе підносим
Маленькі долоні.
І молимося щиро
За маму, за тата,
За діда й бабусю,
Сестричку і брата,
За тих, кого любим,
За тих, що нас люблять,
Що нам помагають
І ніжно голублять.
Дозволь нам щасливо
Цю ніч переспати,
Набратися сили,
Здоровими стати.

Віншувальник.

Сидить хлопчик на стовпчику,
На дудочці грає,
Христа прославляє!
А ви, люди, чуйте,
Коляду рихтуйте,

Яблучка, горішки
Для нашої потішки.

Разом. Христос ся рождає!

Коляда «Гарная новина».
Фрагмент Різдвяного обряду «Ходіння з шопкою».
Коляда «Спи, Ісусе, спи».

Читець. «Ісус Христос народився», —
Лунає по світі,
Божий люд весь веселиться,
Небо в зорях світить.
Сяють хмари вівтарями,
До вертепу діти
Зі свічками, молитвами
Йдуть Дитя зігріти.
У пелюшках і на сні
Бога привітати
Плине нарід у молінні
Від хати до хати.
Всюди радість, всюди співи —
Воля воскресає,
Радуйтеся, українці.
Христос ся рождає!

Господиня. Новий рік в Україні зустрічають 14 січня за старим стилем. Зранку по хатах ходять засівальники. Зазвичай це хлопчики. Розсіваючи по хаті зерно, вони бажають господарям щедрого врожаю, щастя і здоров'я.

Співають щедрівки, які менш релігійні за колядки. Щедрівки поділяють на родинні, які присвячуються усім присутнім у домі, а також ті, що адресуються конкретно господарю, господині, парубкові чи дівчині.

В побуті українців в ніч на Василя були цікаві театралізовані обряди проведів старого і зустрічі нового року: ходіння з Маланкою, водіння Кози, ходіння зі Звіздою.

Щедрівка «Ой чи є, чи нема пан господар вдома».

Віншувальник 1. Сію, сію, посіваю,
З Новим роком вас вітаю,
Щоб родило із землі,
Щоби хліб був на столі,
І в коморі, і в стодолі!
Щоб всього було доволі,
І не знали щоб розпуки
Ваші діти і онуки.
Дай же, Боже, в добрий час,
Щоб добро гостило в нас!

Віншувальник 2. Сію вам жито, щоб добре вам ся жило,
Сію вам просо на все хороше.
Посилаю пшеницю яру, щоб горя не знали,
На щастя, на здоров'я, на той Новий рік,
Щоби вам ся ліпше жило, як торік.

Щедрівка «Най вам добре буде».
Фрагмент новорічного обряду «Водіння кози».
Коляда «У Вифлеємі».

Віншувальник 1. Чесний господарю!
Чи дозволите щедрувати?
Вас, весь колектив і всіх студентів вінчувати?

Дівчата. З Новим роком привітати,
Щастя, здоров'я, добра і миру побажати.

Коляда «Старий рік минає».

Сіяч 1. Сію, сію, засіваю,
Вашу залу не минаю.
З Новим роком йду до хати,
Мило буду вас вітати.
Зичу щастя і гаразду,
Щоб прогнали всю біду,
Щоб не було сварки в хаті
І ні вітру на загаті,
Щоб студенти всі здорові,
Їсти кашу все готові,
Щоб вам з них була утіха,
А мені — грошей півміха.

Сіяч 2. Сійся, родися, жито-пшениця!
На щастя, на здоров'я!
На той Новий рік,
Щоб краще було, як торік!

Сіяч 3. Сію, сію, посіваю на всі чотири боки,
Здоров'я, щастя вам бажаю
На довгії роки.

Коляда «Небо і земля».

Господиня. 19 січня закінчувався дванадцятиденний період свят, присвячених Різдву Христовому. Останній день цього періоду — церковне свято Богоявлення, відоме в народі як Йордан. Це свято супроводжується звичаями та обрядами, більшість яких пов'язані з водою. Вечір перед Йорданом називають Щедрим. Це своєрідна Різдвяна вечеря, яку народ називав «голодна кутя». В цей вечір ходять щедрувати.

Коляда «Радуйтеся всі люди».

Щедрувальник. Ісус Христос охрестився
У річці Йордані,
Він крокує нині світом
У славі і шані.
Дай, Боже, вам і нам,
Місту і селу,
І кожному двору,
Як нині, так в рік,
І на цілий вік.
Щастя і достатку,
Щоб не було упадку,
В хаті і в стайні,
І в нашій родині!
Дай, Боже, щедрий вечір!
Слава Україні!

Йорданська щедрівка «У моєму городі росла лілія».
Щедрівка «Там на горонці».

Віншувальник 1. Вінчую тя, Марусю,
Як чесну вкраїнку.
Бажаю тобі, Марусю,
Віночок з барвінку,
І букет на груди,
Щоб тя прославляли
Українські люди!
Христос ся рождає!

Щедрівка «Хрестився Христос на Йордані».

Господиня. Мир цій хаті!
Будьте щасливі і багаті,
Тільки вірте в ласку Божу,
Ласка Божа вас спасе,
Віра дух вам піднесе.

Господар.

Хай Ісус Христос рожденний,
Що прийшов спасти весь світ,
Дасть вам вік благословенний
І прожити многа літ!
Христос ся рождає!

Всі.

Славимо Його!

Коляда «Нова радість стала»

Колядують усі учасники концерту.